

Tagavaravägi

Nr 14

Eesti Reservohvitseride Kogu väljaanne

detsember2005

Ajateenistuse kohustus

...kaitsepoliitika algab armastusest selle maa vastu, mida sa kaitsevad (Jaak Jõerüüt: Kaks küsimust, kaks vastust – Eesti Päevaleht: Riigi Kaitse, 22. veebruar 2005).

Eestis on viimase viie aasta jooksul ametis viies kaitseminister. Meie noores riigis on kaitseministri ametisse astumise vaata et kohustuslikuks elemendiks kujunemas lubadus lõpetada ajateenistus.

Leidub neid, kellele uue ministri jutt ei meeldi. Algab tuttav vaidlus, kus vastaspoolel ei kuulu teineteist, konstrueerivad uusi ja huvitavaid pool- ja vastuargumente, tsiteerivad kodu- ja välismaiseid autoriteete ning toovad näiteid lähemalt ja kaugemalt raja tagant. Kõigis neis kirklikes väitlustes ununeb, et ajateenistus pole asi iseeneses, ta ei eksisteeri lihtsalt sellepärast, et ta olemas on. Ajateenistus ei ole eesmärk, vaid vahend sõjalise riigikaitse eesmärkide saavutamiseks.

Määratledes riigikaitse eesmärgid ja ohuhinnangu(d) ning analüüsides võimalusi potentsiaalsete riskidega toimetulekuks, saame kavandada riigi sõjalise kaitse usaldusväärse mudeli ning arvutada välja selle toimimiseks vajalikud ressursid ja vahendid ehk ajateenistuse vajalikkuse. Keskendumine ainult ajateenistusele viib mõtte sellele, et ülejäänud sõjalise riigikaitse probleemaahtikast arusaamine on liiga keeruline või on ikka ja uuesti tõstatatud teemal hoopis mingi sügavam ja kaugem eesmärk.

Kordame, millest riigikaitse koos seisab ja kus asub riigikaitse süsteemis ajateenistus.

Riigikaitse õigusruum

Eesti sõjalise riigikaitse õiguslikku seisundit ja selle põhimõtteid määratlevad kõige üldisemalt Eesti Vabariigi põhiseadus, Eesti Vabariigi seadused jt alamad aktid (siseriiklikud dokumendid, mis sätestavad Eesti julgeolekupoliitilised eesmärgid) ning ÜRO harta, Põhja-Atlandi leping, rahvusvahelised lepped ja konventsioonid (rahvusvahelised dokumendid, mis sätestavad meie riigikaitse rahvusvahelisi aspekte ja kohustu-

HEINO PIIRSALU,
kapten,
EROK juhatus
esimees

si). Kõik nad üheskoos annavad meie sõjalisele riigikaitsele laialdase riigiõigusliku aluse.

Põhiseaduse § 1 sätestab: "Eesti on iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Eesti iseseisvus ja sõltumatus on aegumatu ning võõrandamatu" (Riigi Teataja, 6. juuli 1992, 26, 349). Põhiseaduse paragrahvid 29, 54 ja 124 aga sõnastavad meie riigi kodanike kaitsevõime ja Eesti iseseisvuse kaitsemise kohustuse (mitte vabaduse – sic!), õiguse omaalgatuslikult osutada vastupanu põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele. Ei ole vist vaja meelde tuletada, et seadus kehtib eranditult kõigi kodanike kohta.

"Eesti Vabariigi julgeolekupoliitika alused (2004)" (Riigi Teataja I, 21. juuni 2004, 49, 344) on dokument, mis võeti vastu Riigikogu otsusega 16. juunil 2004. Selle dokumendi 3. osa "Eesti sõjaline kaitsemine" sisaldab järgmist:

Eesti sõjalise riigikaitse eesmärk on tagada julgeolekupoliitika eesmärgid sõjaliste vahenditega. Eesti kaitseb end igal juhul ja ükskõik kui ülekaaluka vaenlase vastu. Eesti kaitsevõime peamine alus on NATO liikmelisus, mis loob agressiooni ärahoidmiseks piisava heidutuse ja ohjelduse. Eesti sõjaline kaitse on kavandatud Põhja-Atlandi lepingu artiklis 5 ette nähtud operatsioonina. Sõjalise riigikaitse ülesehitamisel lähtutakse riiklikest prioriteetidest ja vajadustest, millest põhilised esitatakse sõjalise kaitse strateegilises kavas. Seejuures arvestatakse Eesti NATO, Euroopa Liidu ja teiste rahvusvaheliste orga-

nisatsioonide liikmelisusest tulenevaid kohustusi. Ühtlasi deklareeritakse dokumendis taalkaitse põhimõtte ning see, et ajateenistuse kaks põhiülesannet on luua eeldused kaadriüksuste värbamiseks prioriteetsete üksuste komplekteerimiseks ja tagada reservüksuste komplekteerimine.

Eesti hoiab senist kaitsekulutuste taset 2% sisemisest kogutoodangust. Eesti kaitsepoliitika põhimõtetena tuuakse välja usutava sõjalise heidutuse loomine, mille järgi on riigikaitsetegevus suunatud eelkõige sõjalise ohu tekkimise ja suurenemise ärahoidmisele. Eesti sõjalise kaitse usutavus tekib kollektiivse kaitse kaudu, milles osalemiseks tagatakse ohuhinnangule vastav esmane iseseisev kaitsevõime, kaitsevõime suurendamise valmidus ja vastuvõtva riigi toetus.

Iga sõjaline tegevus Eesti vastu suunatud sõjalise rünnaku tõrjumiseks on oma olemuselt kollektiivse kaitse operatsioon. Eesti on valmis täitma oma liitlaskohustust teiste NATO liikmesriikide suhtes. "Julgeolekupoliitika alustes" on sõnastatud ka tsiviiljuhtimise olemus: sõjaväelaste allutatud riigi põhiseaduslikule juhtkonnale, kutseliste sõjaväelaste professionaalsus ühes oma pädevuse piiride tunnustamisega ning riigi poliitilise juhtkonna ja ametkondade pädevus sõjalistes küsimustes. (Paljudes vaidlustes ei tundu see pädevus enam sugugi oluline olevat – ratsionaalsus on asendunud emotsioonide ja noor(toor)poliitiliste deklaraatsioonidega.)

ÜRO harta ja Põhja-Atlandi leping

Enimtuntud dokumentideks, mis käsitlevad Eesti õigust kaitsele rahvusvahelise õiguse subjekti aspektist, on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni harta (<http://www.un.org/aboutun/charter/index.html>) ja Põhja-Atlandi leping (http://www.vm.ee/est/nato/kat_345/2976.html). ÜRO harta artikkel 51 deklareerib iga riigi loomuliku õigust individuaalsele või kollektiivkaitsesele.

Põhja-Atlandi lepingu artiklitest 3 ja 5 loome, et lepinguosalistes kindlustavad ja arendavad oma individuaalset ja kollektiivset võimet osutada vastupanu relvastatud

rünnakule, et relvastatud rünnakut neist ühe või mitme osalisriigi vastu Euroopas või Põhja-Ameerikas käsitletakse rünnakuna nende kõigi vastu. Artikli 5 järgi mõistetakse relvastatud kallaletungina ühele või mitmele lepinguosalisele relvastatud kallaletungi lepinguosalisele territooriumile ja relvastatud kallaletungi lepinguosalise relvajõududele, laevadele või lennuväljadele. Seega on Eestil ÜRO hartast ehk rahvusvahelisest vaatenurgast lähtudes loomulik õigus nii individuaalsele kui ka kollektiivsele vastupanule, Põhja-Atlandi lepinguga aga on Eesti kohustunud "kindlustama ja arendama oma individuaalset ja kollektiivset võimet osutada vastupanu relvastatud rünnakule" ning asuma "individuaalsele või kollektiivsele enesekaitsele sel viisil rünnatud lepinguosalist või lepinguosalisi abistama".

Eelneva võime kokku võtta järgmiselt:

- Eesti iseseisvus ja sõltumatus on aegumatu ning võõrandamatu;
- Eesti kaitseb end igal juhul ja ükskõik kui ülekaaluka vaenlase vastu;
- Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduses sätestatud alustel ja korras;
- sõjalise riigikaitse ülesehitamisel lähtutakse riiklikest prioriteetidest ja vajadustest;
- Eesti täidab oma liitlaskohustust teiste NATO liikmesriikide suhtes.

Nii rahvusvahelise kui ka siseriikliku õiguse seisukohalt on Eesti deklareerinud valmisolekut saavutada oma julgeolekupoliitilisi eesmärke vajadusel relva jõul. Lisaks deklareeritud piisavale esmasele kaitsevõimele oleme kohustunud abistama oma liitlasi kogu NATO alal. See tähendab, et deklaratsiooni taha tuleb ehitada sellised relvastatud jõud, mis oleksid suutelised neid eesmärke täitma. Niisiis peavad meil olema piisavad üksused (meie olemegi kohalolev NATO jõud!) kodumaa kaitsmiseks ja tingimuste säilitamiseks liitlaste abi vastuvõtuks (HNS = *host-nation support* = võõrustajariigi toetus) ning võimekus opereerida väljaspool Eesti territooriumi.

Peab olema ka tahe deklareeritu ellu viia. Ajateenistuse vajalikkuse või mittevajalikkuse juurde veel jõuame.

Eesti geopoliitiline ja geostrateegiline asend

Eesti sõjalis-poliitilist julgeolekuseisundit määravateks teguriteks on Eesti geograafiline kuulumine Põhja-Euroopa regioonini ja Vene Föderatsiooni naabruses (Eesti sõjalise kaitse strateegia – *Riigi Teataja Lisa*, 9. märts 2001, 33, 442). Eesti piirnemine läänes ja põhjas Läänemerega ja sellest tulenev asjaolu, et vesi löikab riigi ära Põhja ja Lääne-Euroopast, on üheks Eesti julgeolekut tõsiselt ohustavaks teguriks (*kindralmajor Ants Laaneots Baltikumi julgeolekukeskkond ja riskid Eestile* – http://www.ut.ee/ABVKeskus/publ/2000/Baltikumi_julgeolekukeskkond_ja_riskid_Eestile.html). Eesti

julgeolekut mõjutavad kõige rohkem Venemaa geopoliitilised – majanduslikud, poliitilised ja sõjalis-strateegilised – huvid Baltikumis.

Poliitilised huvid on soov taasallutada oma ülemvõimule Vene impeeriumile teatud vaheajaga ligi kolmsada aastat kuulunud alad ja säilitada nii "Balti aken Euroopasse", sõjalis-strateegilised – riigipiir piki Läänemerd oleks Venemaale julgeoleku seisukohalt eriti soodne ja ohutust tagav; majanduslikud – Balti riikide heade sadamate ja merekommunikatsiooniliinide eriline tähtsus Venemaa transiitkaubavahetusele Euroopaga (*kindralmajor Ants Laaneots, Baltikumi julgeolekukeskkond ja riskid Eestile* – http://www.ut.ee/ABVKeskus/publ/2000/Baltikumi_julgeolekukeskkond_ja_riskid_Eestile.html).

Eesti geostrateegiliselt ohtlikku asukohata on tunnistanud NATO kõrged sõjaväelased. Olgu siinkohal toodud NATO Sõjalise Komitee esimehe kindral Harald Kujati tsiitaat: "Iga riik paikneb oma geostreegilises asukohas, mida ei saa muuta. Eestit ei saa nihutada Kariibi merele ja seda tuleb arvestada. Ja ohud, milleks peab valmistuma, panevad paika riigi vajadused" (*kindral Harald Kujati sõnad usutluses ajakirjanik Priit Simsonile artiklis "Kindral: terror pole ainuke oht, milleks valmis olla"* – *Eesti Päevaleht*, 13. september 2004).

Ohuhinnang

Eesti Vabariigi valitsuse 18. jaanuari 2005 määruse nr 10 "Sõjalise kaitse strateegilise kava" järgi "sõjaline rünnak Eesti kui NATO liikme vastu on rünnak NATO kui terviku vastu. Prognoositavas julgeolekukeskkonnas (ajavahemikus kuni kümme aastat) on ükskõik millise NATO liikmesriigi vastu suunatud laiaulatuslik sõjaline rünnak vähetõenäoline. Sõjalise ohu taastekkimise eelduseks oleks jõuavahekordade põhjalik muutus rahvusvahelises julgeolekukorralduses koos julgeolekukeskkonna olulise ja pikaajalise halvenemisega. Selliseks muutuseks ettenähtavas tulevikus eeldused puuduvad. Otsene sõjaline oht Eestile on vähetõenäoline. Selle taastekkimise võimalust tulevikus ei saa siiski täielikult välistada, kuna rahvusvaheline julgeolekukeskkond ei ole saavutanud stabiilsust" (*Sõjalise kaitse strateegiline kava – Riigi Teataja* 1, 25. jaanuar 2005, 5, 17).

Tegemist on poliitiliselt korrektse tekstiga, ent rohkem siiski müügikõnega. Kes 1987. aastal prognoosis, et Eesti on 1991. aastal iseseisev? Või 2000. aastal seda, et saabub "üheteistkümmes-null-üheksas" ja algab sõda terrorismiga? Kas ja kui pikalt me üldse suudame prognoosida protsesse, mida mõnikord võib käivitada juhus? Nädal? Kuu? Pool aastat? Paul Goble on kirjutanud: "Järelikult peame tulevikku kavandades mineviku üle vaatama, arvesse võtma nii seda, mida teame Eesti liitlastest, vastastest ning Eesti enda olukorrast, kui ka seda, millest meil võiks tormiliselt muutuv

rahvusvahelises keskkonnas puudu olla. Ainult sellisel juhul on meil võimalik selgelt mõelda, mida edasi teha" (*Paul Goble, Teiselpool ajaloo lõppu – Välisministeeriumi aastaraamat 2004*).

Millise informatsiooni põhjal on kehtiv ohuhinnang koostatud? Millist infot liitlased meiega jagavad? Oktoobris 2005 Eestit külastanud endine NATO Euroopa vägede juhataja kindral Wesley Clark ütles igatahes järgmist: "Teiseks peavad teil olema korralikult testitud julgeolekuprotseduurid, mis võimaldaksid teile anda luureinformatsiooni. Sellisel juhul saavad otsuselangetajad tegutseda parima võimaliku teabe põhjal" (*Wesley Clark usutluses ajakirjanik Krister Parisele artiklis "Er kindral Clark: Venemaa ei tohi Eestit hirmutada"* – *Eesti Päevaleht*, 30. september 2005).

Tsiteeritu valguses pole eriti julgustav "Sõjalise kaitse strateegilise kavas" kirjapanud lugeda. Terve mõistus ütleb, et valmis tuleb olla kogu aeg ja kõige halvemaks, nii et lugegem veel kord läbi Murphy seadused.

Mida karta? Rünnakutsenaariumid

Millised võimalikud kriisitsenaariumid Eestit ähvardavad? Kõige tõenäolisem on praegu terrorirünnak mõnele meie elulisele objektile (sadam, lennuväli, suur reisilaev jne). Samas tuleb meeles pidada, et uute asümmeetriliste ohtude lisandumisega ei ole kuhugi kadunud ka endised, palju maise mad ohud. Kõrgtehnoloogilise tarkväe rünnak võib küll hävitada meie infrastruktuuri, kuid riigi kontrolli alla võtmiseks tuleb maa reaalset okupeerida ja paraku ei tee seda arvutid. Selleks läheb vaenlasel vaja ikkagi luust ja lihast jalaväelast ja mitte mõndasadat meest – pigem juba mõndakümnet tuhandet (vrd Iraak).

Eesti Vabariigi valitsuse 28. veebruari 2001 korraldusega nr 156-k kinnitatud "Eesti sõjalise kaitse strateegias" on kirjutatud: Eesti kaitseplaneerimisel lähtutakse sõjalisest rünnakust kui kõige tõsisemast julgeolekuriskist, mille tõrjumine on Eesti kaitsevõimude peamine ülesanne. Sõjalised riskid võivad esineda alljärgnevate põhistenaariumide või nende kombinatsioonidena:

- sõjaline surve (*intimidation*) – vastane kasutab ulatuslikke manöövreid, osalist mereblokaadi, ebaseaduslikke ülelendade, terrorismiakte Eesti valitsuse tegevuse allutamiseks oma tahte. See stsenaarium võib areneda täieulatuslikuks õhu- ja meresõjaks maavägede sekkumiseta;

- ukutamisrünnak (*coup attack*) – eriväeosade äkkrünnak strateegiliste objektide hõivamiseks ja riiklike institutsioonide tegevuse halvamiseks. Niisugusele rünnakule on iseloomulik lühike eelhoiatusaeg või eelhoiatustaja puudumine. Tallinn kui Eesti Vabariigi pealinn on tõenäoliselt sellise rünnaku esmane sihtmärk (näiteks 1924. aasta 1. detsembri mäss oli kukutamisrünnak, mis aga ebaõnnestus);

• ulatuslik sõjaline rünnak (*full military attack*) – viiakse läbi vastase vägede kombineeritud õhu-, mere- ja maismaaooperatsioonidena suure ülekaaluga elavjõus ja tehnikas. Vastase tegevus keskendub maismaaooperatsioonidele, mida toetavad mere- ja õhujõud (http://www.vm.ee/est/nato/kat_345_2976.html).

Eesti Vabariigi valitsuse 18. jaanuari 2005 määrusega nr 10 kinnitatud "Eesti kaitse strateegiline kava" enam eeltsiteeritud määratlusi ei sisalda, kuid võimalike stsenaariumidena tulevad need endiselt kõne alla.

Mis võib toimuda nende stsenaariumide tõekssaamisel? Seda on kirjeldanud USA Rand Corporationi analüütikud (http://www.rand.org/pubs/monographs/2004/RAND_MG112.pdf) ja ka kindralmajor Ants Laaneots kirjutises "Baltikumi julgeolekukeskkond ja riskid Eestile" (http://www.ut.ee/ABVKeskus/publ/2000/Baltikumi_julgeolekukeskkond_ja_riskid_Eestile.html), viimast ka siinkohal refereerime.

Stsenaariumide selgituseks

Surveetapil võidakse Eesti vastu kasutada lisaks poliitilistele ja majanduslikele meetmetele ning jõudemonstratsioonidele ka sõjalisi vahendeid ja meetodeid. Nendeks võivad olla maa-, õhu- ja mereblokaadi kehtestamine, elektron- ja infosõja vahendite kasutamine reaalselt sõjategevust alustamata. Surve efektiivsust võidakse suurendada eriüksuste abil ja terroriaktide teostamisega. Viimaste aastakümnete konfliktide praktika näitab, et surve esimene etapp algab tavaliselt võimsa ja laiaulatusliku propagandasõjaga, mille eesmärgiks on ohverriigi diskrediteerimine ja pinnase ettevalmistamine järgneva agressiooniks. Surveetapi eridaks näiteks on Vene võimude ja eriteenistuste tegevus 1999. aasta kevadsuvel uue Tšetšeenia sõjakäigu ettevalmistamisel ja USA tegevus enne Iraagi ründamist.

Relvastatud agressioon Eesti vastu võib toimuda üllatusrünnaku või hoolikalt plaanitud suuremastaabilise sõjalise operatsiooni, milles osalevad mitme väeliigi väekoondised.

Üllatusrünnak on kaaperdusele sarnanev sõjategevus, mida alustatakse suurendatud rahuaja üksustega, kusjuures kaitsjale antakse vaid lühike hoiatusaeg. Eesmärgiks on kaitsja vähese valmiduse ärakasutamine. Selleks alistatakse kiiresti riigi juhtkond, hõivatakse või vallutatakse strateegiliselt tähtsamad piirkonnad ning takistatakse sõjaaja vägede mobilisatsiooni ja muud planeeritud kaitsetegevust.

Operatsiooni esimesel etapil suunavad lennuvägi ja erivägede luure-diversiooniüksused oma löögid kõige tähtsamate objektide (juhtimiskeskused ja -punktid, õhukaitseobjektid, jõujaamad, lennuväljad, sadamad, infovõrgud, mobilisatsioonidepood jne) hävitamiseks või vallutamiseks ning likvideerivad riigi sõjalis-poliitilise juhtkonna.

Kutseline Eesti väeosa Scoutspataljon taktikalisel õppusel Teraskilp 2005 Lätimaal Adazi polügoonil.

Seejärel purustavad lennu- ja mereväe toetusel tegutsevad mobiiljõud vastupanu osutavad üksused ja relvasüsteemid ning tagavad ohvri territooriumi hõivamise. Kolmandal etapil sisenevad riiki maa- ja sisevägede üksused, võtavad oma kontrolli alla eluliselt ja strateegiliselt tähtsad objektid ning "puhastavad territooriumi". Pärast olukorra "normaliseerimist" formeeritakse agressorile kuulekad võimu- ja valitsusorganid. Üllatusrünnaku erivormiks võib olla "rahutagamisoperatsioon".

Rünnak viiakse tavaliselt läbi õhudesant- ja erivägede üksuste, mereväe ekspeditsioonijõudude ning teiste juba rahuajal täielikus valmiduses olevate väeosadega lennuväe ja helikopterite toetusel. Operatsioonis osalevate jõudude koosseisus võib olla 11 000–14 000 sõdurit ja ohvitseri, sh 30–40 erivägede gruppi. (Sellist asja harjutasid muuseum Pihkva õhudesantdiviisi ja Vene lennuvägi 22. septembril 2005.)

Suuremastaabilist sõjalist operatsiooni võidakse alustada juhul, kui strateegiline löök ei andnud oodatud tulemusi või kui sellist lööki ei peeta piisavaks. Kuid ka sel juhul toimub kõigepealt tulelöövide andmine selleks, et luua head eeldused ründavate jõudude edule. Suuremastaabilisele pealetungile eelneb pikaajaline ja võimas propagandakampaania, mille eesmärgiks on valmistada oma rahvas ja rahvusvaheline üldsus ette sõjaks ning rahuaja relvajõudude täiendav komplekteerimine reservväelastega. Viimast võidakse läbi viia astmeliselt ja varjatult kriisi varjastes faasides, sest ulatuslikku mobilisatsiooni pole võimalik varjata.

Kuidas tõrjuda?

Niisiis on meile kõige ohtlikum kukutamisrünnaku stsenaarium (laiaulatusliku rünnaku ettevalmistamine on üsna varakult

avastatav). Kukutamisrünnaku tõrjumiseks peab Eestil olema kasutada vajalik hulk väljaõpetatud sõdureid mobilisatsioonireservis ja koheseks vastutegevuseks (Kaitseliit) või siis elukutselistena püsivalt teenistuses. Reservidest ei pääse me üle ega ümber. "Kolmandaks peavad teil olema mingid reservid mobilisatsiooniks. Suutlikkus pidada sissetungile teatud aja jooksul vastu" (*endine NATO Euroopa vägede juhataja kindral Wesley Clark usutluses ajakirjanik Krister Parisele artiklis "Erukindral Clark: Venemaa ei tohi Eestit hirmutada"* – Eesti Päevaleht, 30. september 2005).

Siit algavadki meie valikud. Kas saavutame piisava heidutuse nii, et koolitame aja-teenistuses pidevalt juurde reservi (reservist langeb ju inimesi ka välja – tervislikud põhjused, migratsioon jne) ja loome efektiivse mobilisatsioonisüsteemi või hoiame püssi all heidutuseks piisavat hulka elukutselisi sõjaväelasi. Olgu siinkohal kohe öeldud, et üks elukutseline pataljon ei heiduta kedagi – see on vastase äkkrünnaku kõige esimene sihtmärk ja tõenäoliselt hävitatakse kohe. Asümmeetrilistele ohtudele (terrorismile) kodus vastu astumiseks on meil vaja rohkem poliitiseid kui armeed.

Kõrgtehnoloogilisest sõjast ehk tarkväest

Kõrgtehnoloogiliste vahendite ja täppisrelvadega on võimalik kindlasti saavutada kiire sõjaline edu riigi elutähtsate valitsusasutuste ja juhtimiskeskuste hävitamisel. Suuremate linnade ning keskuste hõivamine ja kontrollimine nõuab aga juba elavat jõudu – soomusüksusi ja jalaväge. (Mõelge Iraagile!) Riigi tegelikuks okupatsiooni all hoidmiseks peab jalaväelane soomuse tagant välja tulema.

Kuidas tarkväelased näiteks Nõmmelt kompuutrite tagant hävitavad hiireklõpsa-

tustega Tallinna vanalinnas jalastunud ja linnavõitlust pidava vaenlase, oleks huvitav pealt vaadata. Usun, et vintpüss (olgu see siis Hiina, Vene, USA, Iisraeli või Rootsi oma) on tõhusam ega vaja ka elektritoidet. Eesti kasutus olevatest süsteemidest on kõige kõrgtehnoloogilisemad ohuseiradarid. Tiibrakette, laserjuhitavaid pomme, AWACS-eelhoiatussüsteemi ega satelliitluurevahendeid meil pole. Ja ilmselt ka ei tule.

Kas ajateenistus või ei?

Eelkirjeldatud stsenaariumiga "üllatusrännaku" tõrjumiseks peaks meil olema liisaks praegu tegevteenistuses olevale kolmele ja poolele tuhandele 6000–8000 elukutselist sõdurit tõrjevalmiduses lahinguüksustes. Sama suur peaks olema ettevalmistatud täiendreserv võitlevatele üksustele täienduse saatmiseks. Arvutame ühe profi aastapalgaks keskmiselt (reamehest vanemohvitserini) 160 000 krooni – vähemaga me Scouts-pataljoni näite puhul elukutselisi sõdureid tööle ei värba. See nõuaks praegusele kaitse-eelarvele umbes 1,1 miljardit lisakrooni pelgalt personalikuluks. (2006. aasta kaitseelarve maht on 2,9 miljardit krooni – <http://www.fin.ee/?id=12081> (eelarve).)

NATO ees võetud kohustuste täitmiseks suureneb aasta-aastalt kiirelt missioonide kulu osa üldises kaitse-eelarves. Olgu märgitud, et riigi poolt ajateenijate eest kaitse-eelarvest makstav sotsiaalmaks on 2006. aastal juba 11,2 miljonit krooni. Siit võib igaüks ise arvutada kahe ja poole tuhande ajateenija aastase palgakulu. Ka täiendreserv kutselisele sõjaväele tuleb mingil viisil ja mingi kuluga koolitada.

Meil on olemas sõjalise riigikaitse eesmärk, õigusruum, ohuhinnangud ja ohustsenaariumidele reageerimise variandid (sh arvestused rännaku tagasilöömiseks vajalikust jõust).

Ajateenistuse vajalikkuse või mittevajalikkuse tingib valitud kaitsemudel.

Meil on selleks praegu kutselise (Scouts-pataljon) ja reservarmee (1. jalaväebrigaad koos maakaitseüksustega) kombinatsioon. Siin ongi diskussioonikoht: kas olemasolev kaitseväge mudel on ohuhinnangutele adekvaatseks reageerimiseks piisav? Kui jah, siis kuidas välja õpetada brigaadi ja Kaitseliidu reservväelased?

Ajateenistuse kaotamisel tõusetuvad küsimused

Tõsiselt ei saa võtta ettepanekuid reservväelasi nädalalõppudel Kaitseliidus välja õpetada – ainuüksi sõduri baaskursuse (SBK) pikkus ajateenistuses on 10 nädalat, see võrduks 35 nädalavahetusega. Järgnevad eriala- ja relvaliigikursused ning koostöö harjutamine üksuse koosseisus. Ühe päeva reservväelase ettevalmistamine nädalalõppudel võtaks vaheaegadeta 2,5 aastat. Kusjuures reservväelane peab nädala sees töötama. Kes suudab seitse päeva nädalas tööl käia, kui tuleb pidada "kahte" töö- või õppekohta ja nii aastaid? Mõelgem

instruktorite koormusele, pendeltranspordikuludele jne. Või ikka katsetaks?

Kui olemasolev mudel ei ole hea, siis milline on parem, piisavalt heidutav kaitsemudel ning mis on selle käiguhoidmise tehnoloogia ja hind? Kui palju kutselisi sõjaväelasi riik ja millist relvastust kutseline armee vajab? Kuidas profid välja õpetatakse, kuidas neid värvatakse, kui palju neile makstakse kodumaal ja missioonil olles, kuidas lahendatakse kutselise sõjaväe reservi väljaõpetamine jne, jne? Seni ei ole kohustusliku ajateenistuse vastased lahendusi pakkunud. Kas "vabatahtlik" ajateenistus pikkuajaga üks aasta ja näiteks leping olla kolme aasta kestel reservväelasena kättesaadav 24 tundi ööpäevas? Kuidas valmistada ette terviküksusi (eelkõige reservpataljone)?

Kuni tõsiselt võetavaid ettepanekuid ei ole avalikustatud, tuleb tunnistada ajateenistuse nimetamine "hääbuvaiks süsteemiks" ebaadekvaatseks. Riigikaitseküsimusi ei ole soliidne kasutada tsiviliseeritud ja demokraatlikus ühiskonnas valimiskampaania "kohukestena".

Puuduvad ettepanekud, mis kirjeldaksid riigikaitse ees seisvaid ülesandeid, nende lahendamise probleematikat, probleemi algusest lõpuni, st skeemi: eesmärk – ressursid (kasutatavad vahendid) – nende kasutamise tehnoloogia – mudel – eesmärgini jõudmise aeg. Puudub nägemus eesmärgist ja selleni jõudmisest.

Sõltumata armee komplekteerimise viisist (kas sundajateenistuse või vabatahtliku värbamise abil), sõltumata sellest, kas armee mudeliks on reservarmee või elukutseline sõjavägi, vajab ta igal juhul harjutusväljakuid ja polügoone, ta vajab lubatud 2% sisemaisest kogutoodangust, kasarmuid, tehnikat, õhutõrje- ja tankitõrjerelvi, ja mis eriti tähtis – sidet ühiskonnaga, mille abil kogu rahvas on kaasatud riigi sõjalisse kaitsemisse.

Sõjaline riigikaitse hõlmab endas peale ajateenistuse tuhat muud probleemi ja ajateenistus ei ole nende hulgas sugugi kõige tähtsam. Ajateenistuse kriitikud pole siiani käsitlenud värbamisprobleemi elukutselise üksuse Scouts-pataljoni ega vaadanud rahva demograafilist kõverat, mis näitab kaitsevääteenistuseks kõlbulike kodanike hulka lähema 5–15 aasta jooksul. Ettepanekute tegemise puhul tuleb arvestada ajaperspektiivi, sest kaitseväge ülesehituse põhimõtete muutmise tulem avaldub alles aastate möödudes. Ajateenistuse pooldamine või mittepooldamine ei ole see pädevus, mida "Julgeolekupoliitika alustes" on silmas peetud ja mida rahvas eeldab erakondade poliitikutelt ja parteiaparatuuridelt.

Kodanikuühiskonnast ja -kohusest

"Eesti riik on loodud eesti rahvuse ja kultuuri säilimiseks ning arendamiseks. Kõigile Eesti kodanikele ja Eestis seaduslikul alusel elavatele isikutele tuleb tagada isikuvabaduse ja inimõigused. Riik sekkub üksikisikute vabasse enesekorraldusse ainult seal, kus see on eeltooduks mõõdapäisma-

tu" (*Reformierakonna programm* – <http://www.reform.ee/seisukohad/info.html?id=5>).

Kas riigi kaitsevõime ülesehitamiseks on mõõdapäasmatu inimese vabasse elukorraldusse sekkuda? Võib-olla on vaba elukorralduse säilimine okupatsiooni all hoopis paremini tagatud? Eesti kodanikuühiskond on defineerinud riigi ja kodanike suhted põhiseaduses. Omades Eesti kodakondsust ja kasutades riigi poolt pakutavaid hüvesid, peame ühiskonna liikmena ka midagi vastu andma, selleks et kaitsta oma vaba enesekorraldust. Sõnapaaris "õigused – kohustused" on mõlemad sõnad kodanikuühiskonna kontekstis võrdse kaaluga ja tegelikult lahutamatu kooslus. Isikuvabaduste ja inimõiguste tõlgendus, et need on ainult õiguste kogum ja piiramatud vabatahtlikud valikud ilma vastuandmis-kohusteta, on destruktiivne.

Kui kaotame töödandja kohustuse tulumaksu kinnipidamiseks töötasudelt, kui palju on siis neid vaba enesekorralduse teostajaid, kes oma tulumaksu maksuametile vabatahtlikult üle kannavad?

Oleks aeg keskenduda riigikaitse kütsemisele käsitlemisel eeltoodud tegelikele probleemidele ja sõjalisele riigikaitsele kui tervikule.

Kaitsepoliitika algab armastusest selle maa vastu, mida sa kaitse, ütles Jaak Jõerüüt kaitseministriks olemise ajal. Armastuses võetakse kohustused ja piirangud vabatahtlikult. Armastagem oma maad!

EESTI RESERVOHVITSERIDE KOGU JUHATUS

Valitud EROK üldkoosolekul 10. veebruaril 2005

Juhatuse esimees
kapten **Heino Piirsalu**
(heino.piirsalu@baltflex.ee, tel 502 6797)

Üld- ja finantstoimkond
kapten **Andre Lilleleht**
(andre@falck.ee, tel 501 6178)

Personalitoimkond
kapten **Olavi Tammemäe**
(Olavi.Tammamae@ekm.envir.ee, tel 501 1675)

Propagandatoimkond
nooremleitnant **Priit Heinsalu**
(priit.heinsalu@uninet.ee, tel 509 2102)

Välisloimkond
kapten **Tiit Meren**
(meren.est@neti.ee, tel 502 4084)

Teabe- ja tavanditoimkond
leitnant **Lauri Kurvits**
(lauri.kurvits@eelk.ee)

Väljaõppeimkond
lipnik **Tanel Järvet**
(tanel.jarvet@kkp.pol.ee)

EROK postiaadress:
Narva mnt 8, 10117 Tallinn

Eesti Reservohvitseride Kogu infoleht
Tagavaravägi ilmub ajakirja *Kaitse Kodu!* vahelehele.

Toimetaja leitnant **Lauri Kurvits**
(lauri.kurvits@eelk.ee, tel 508 6355)